

Eesti eurole ülemineku plaan

8.versioon
Aprill 2010

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
TEEKOND RAHALIIDUNI.....	5
MAASTRICHTI KRITEERIUMID.....	6
STABIILSUSE JA KASVU PAKT.....	8
EURO KASUTUSELEVÕTU MÕJUD EESTILE.....	9
EUROLE ÜLEMINEKU PÕHIPRINTSIIBID.....	10
ÕIGUSLIK RAAMISTIK.....	11
1. Eurole üleminek Euroopa Liidu õiguses.....	11
2. Euro Eesti õigusaktides.....	12
KESKPANK JA KREDIIDIASUTUSED.....	14
1. Euro sularaha.....	14
2. Krooni sularaha vahetus eurodeks.....	14
3. Müntide kogumise kampaania.....	15
4. Sularaha hankimine, eel- ja kaaseeljaotus ning kroonide tagastamine.....	16
5. Euro sularaha alane koolitus.....	17
6. Euro kasutuselevõtt kontorahana.....	17
7. Pangateenuste üleviimine europõhisteks.....	18
8. Krediidiasutuste poolt Eesti Pangale esitatav statistika ja muu aruandlus.....	19
9. Eesti Panga sisemine finantsarvestus ja -aruandlus.....	19
ÄRISEKTOR.....	20
1. Raamatupidamine.....	20
2. Aktsiaseltsid.....	20
3. Osühingud.....	21
4. Investeeringufondid.....	21
5. Põhikirjade muutmine.....	22
6. Ettemakse sooritamist tõendavad dokumendid (postmargid, piletid jm).....	22
7. Sularaha aktsepteerivad automaadid.....	23
MAKSUNDUS.....	24
1. Ümardamisreeglid.....	24
2. Eelneva perioodi andmete esitamine.....	24
3. Maksumärgid.....	25
4. Kohalikud maksud.....	25
VALITSUSSEKTOR.....	26
1. Riigieelarve tulude ja kulude konverteerimine ja ümardamine.....	26
2. Riigiraamatupidamine.....	26
3. Statistika.....	26
4. Infotehnoloogia.....	27
5. Hindade kahes vääringus avaldamine riigisektoris.....	27
6. Arveldused: riigi arvelduste üleviimine europõhisteks.....	28
7. Riigilõiv.....	28
TARBIJAKAITSE.....	30
1. Kauba ja teenuse hinna avaldamine kahes vääringus.....	30
2. "Aus hinnakujundus".....	30
3. Hinnavõrdluste teostamine.....	31
KOMMUNIKATSIOON.....	32
LISAD.....	33
Lisa 1. Töögruppide koosseis.....	33

SISSEJUHATUS

Eesti ühines Euroopa Liiduga (EL) 1. mail 2004. 2003. aasta sügisel referendumil heaks kiidetud otsus ühineda EL-ga tähendas ühtlasi ka toetust Eesti liitumisele euroalaga. Vabariigi Valitsus ja Eesti Pank on seadnud **eesmärgiks võtta euro kasutusele esimesel võimalusel**, mil Eesti suudab täita kõik selleks vajalikud tingimused. Tuginedes Rahandusministeeriumi 2009. aasta kevadprognoosile on valitsus otsustanud seada €-päeva (s.t päev, mil Eestist saab euroala liige ja Eestis tuleb käibele euro) **eesmärgiks 1. jaanuari 2011**. Üleminek kroonilt eurole saab toimuma praeguse vahetuskursiga 1 EUR = 15,6466 EEK.

Eurole ülemineku praktilised ettevalmistused algasid juba enne liitumist Euroopa Liiduga. 15. jaanuari 2004. aasta valitsuskabineti nõupidamisel seadis Vabariigi Valitsus eesmärgiks olla euro kasutuselevõtuks tehniliselt valmis 2006. aasta keskpaigaks, mis võimaldanuks eurole üle minna 1. jaanuaril 2007. 28. juunil 2004 liitus Eesti ka vahetuskursimehhanismiga ERM II (*Exchange Rate Mechanism II*, ERM II), mis on euroalaga ühinemisele eelnev süsteem vahetuskursi stabiilsuse tagamiseks.

ERM II liitumise järgselt on Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpank (European Central Bank, ECB) juba kolmel korral hinnanud Eesti valmisolekutaset euroalaga liitumiseks – 2004., 2006. ja 2008. aastal Viimased lähenemisaranded, mis avaldati mais 2008, hindasid 10 liikmesriigi – Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Eesti, Läti, Leedu, Ungari, Poola, Rumeenia, Slovakkia ja Rootsi – majanduslikku ja õiguslikku lõimumist euroalaga. Aruannete kohaselt täitis Eesti vahetuskursi, valitsussektori eelarvepositsiooni, pikaajaliste intressimäärade ja õigusliku konvergensti kriteeriumid. Viimasel juhul on eelduseks rahaseaduse ja Eesti krooni tagamise seaduse kehtetuks tunnistamine eurosooniga liitumisel. Ainsana jäi täitmata hinnastabiilsuse kriteerium ning selle jätkuv mittetäitmine on olnud põhiline takistus Eesti teel euroala liikmeks.

Vabariigi Valitsuse poolt 28. jaanuaril 2010 heakskiidetud konvergenstiprogrammis sisalduv majandusprognoos ning plaanitud eelarvepoliitika raamistik lubab arvata, et Eesti täidab jätkusuutlikult seni täitmata hinnastabiilsuse kriteeriumi ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse kriteeriumi, mille osas oli risk, et seda ei suudeta majanduslanguse tingimustes täita.

Euroala laienemine toimub Euroopa Komisjoni (edaspidi *Komisjon*) ja Euroopa Keskpanga (edaspidi *EKP*) hindamise alusel. Järgmised korralised lähenemisaranded valmivad kevadel 2010. Kui Komisjon ja EKP on arvamused esitanud, siis pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga, soovitud eurogrupist ning arutlust Euroopa Ülemkogus, nõukogu (ECOFIN – majandus- ja rahandusministrite nõukogu) lõpliku hinnangu, kas Eesti on valmis euroalaga liituma.

Eurole ülemineku ettevalmistamiseks moodustas valitsus 31. jaanuari 2005. a korraldusega nr 53 „Asjatundjate komisjoni moodustamine eurole sujuva ülemineku tagamiseks vajalike tegevuste koordineerimiseks” asjatundjate komisjoni. Komisjoni juhhib Rahandusministeeriumi kantsler.

Asjatundjate komisjon võttis oma esimesel koosolekul (15. veebruaril 2005) vastu otsuse moodustada euro kasutuselevõtmisega seotud valdkondades esineda võivate probleemide kaardistamiseks ja lahenduste väljatöötamiseks kuus töögrupp – Eesti Panga ja krediidasutuste vaheline töögrupp, ärikeskkonna töögrupp, valitsusasutuste tehnilise valmisoleku töögrupp, tarbijakaitse töögrupp, õigusloome töögrupp ja kommunikatsiooni töögrupp. 2009. aastal otsustati luua veel seitsmes töögrupp, mille ülesandeks on eurole ülemineku kriteeriumite täitmise seire ja arvestus. Töögruppidesse kuuluvad asjaosalised nii avalikust kui ka erasektorist¹.

Eurole ülemineku plaan (*National Changeover Plan*) on koostatud töögruppideelt saadud teabe alusel. Töögrupid on kohtunud alates 2005. aasta märtsist ja kaardistanud teemad, mis vajavad käsitlust seoses eurole üleminekul. Plaani eesmärk on anda suuniseid valitsusasutustele ja informatsiooni laiemale üldsusele, valmistamaks ette eurole üleminekut. Plaani täiendatakse vastavalt eurole üleminekut puudutavate probleemkohtade ilmnemisele ja lahenduste leidmisele töögruppides või mujal. Eurole ülemineku plaan on avalik dokument ning see on kättesaadav eesti, vene ja inglise keeles Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga kodulehtedelt ning euroveebist aadressil euro.eesti.ee.

¹ Täpsem teave töögruppide koosseisu kohta on toodud lisa 1.

TEEKOND RAHALIIDUNI

Pärast II maailmasõda liitusid rahandusstabiilsuse saavutamiseks Euroopa riigid Bretton Woodsi süsteemiga, mille raames seoti rahvuslike valuutade kursid dollari suhtes. Inspireerituna Euroopa Majandusühenduse edust ja veelgi tihedama koostöö perspektiivist, tulid 1969. aastal tollase Euroopa Ühenduse riigipead kokku Haagis (Hollandis) ja seadsid Euroopa integratsiooni ametlikuks eesmärgiks Euroopa Majandus- ja Rahaliidu (*Economic and Monetary Union, EMU*).

Luksemburgi peaministri Pierre Werneri juhtimisel koostati 1970. aastal plaan, mille alusel pidi majandus- ja rahaliit saavutatama kolmes etapis kümne aasta jooksul. Kuid Bretton Woodsi süsteemi lagunemine ja USA valitsuse otsus lasta dollari kurss vabaks tekitas Euroopa valuutade vahel ebastabiilsuse ja peatas rahaliidu loomise esialgse plaani. Järgnesid vahetuskursside stabiliseerimise katsed vahetuskursside piiratud kõikumise süsteemi raamides.

1985. aastaks, kui võeti vastu ühisturu programm (*Single Market Programme*), oli selgeks saanud, et ühtse turu potentsiaali ei saa täiel määral realiseerida seni, kuni suhteliselt kõrged valuutavahetuskulud ja vahetuskursside kõikumisest tulenev ebakindlus jäävad püsima. Majandusteadlased tõestasid, et pikas perspektiivis on võimatu saavutada kapitali vaba liikumist ja vahetuskursside stabiilsust olukorras, kus igal liikmesriigil on võimalus jätkata iseseisva rahapoliitikaga. Lahenduseks oli rahaliit.

1992. aastal sõlmisid Euroopa Liidu liikmesriigid Maastrichti lepingu, millega pandi alus Euroopa ühise majandus- ja rahaliidu loomisele. Selle tulemusena pidi Euroopas kasutusele võetama ühisraha. Ühisraha pidi andma ühtsel turul kauplejatele ühtse hinnaskaala ja maksevahendi, mis pidi oluliselt lihtsustama ja elavdama kaubavahetust liikmesriikide vahel. Ettevalmistus toimus kolmes etapis, millest viimane algas 1999. aastal euro loomise ja ühtse rahapoliitika algusega.

Ühisraha emiteerimiseks ja ühise rahapoliitika elluviimiseks moodustati EKP, mis koos rahvuslike keskpankadega moodustab Euroopa Keskpankade Süsteemi (*European System of Central Banks, ESCB*). Alates 1. jaanuarist 1999 alustas EKP koos ESCBga ühise rahapoliitika elluviimist. Samast päevast seoti rahvusvaluutade kursid omavahel lõplikult ning käibele tuli ühisraha euro. Sularahana lasti euro käibele 1. jaanuaril 2002. Tänapäevaks on euroalaga liitunud 16 liikmesriiki (viimane liituja oli 2009. aasta alguses Slovakkia).

MAASTRICHTI KRITEERIUMID

Euroopa Majandus- ja Rahaliidu täisliikmeks saamiseks ja euroalaga liitumiseks peavad EL liikmesriigid, kes veel ühisraha ei kasuta, osalema eelnevalt vahetuskursimehhanismis ERM II ja viima oma majandusnäitajad vastavusse riigirahanduse jätkusuutlikkust, hinnatasemete ja intressimäärade ühtlustumist ja vahetuskursi stabiilsust hindavate Maastrichti nominaalse konvergenstkriteeriumidega:

- *riigi rahandus*. Riigi suhtes ei ole alustatud ülemäärase eelarve menetlust. Selle üle otsustamisel on kontrollväärtusteks valitsussektori eelarve puudujääk, mis ei tohi ületada 3% SKPst (erandjuhtudel on lubatud ka ajutine ja vähene 3% piiri ületamine) ja valitsussektori võlg, mis ei ületa 60% SKPst või läheneb sellele rahuldava kiirusega.
- *vahetuskurss*. Riik peab vähemalt kaks aastat osalema vahetuskursimehhanismis ERM II ja hoidma oma valuuta vahetuskursi ERM IIga ettenähtud normaalsetes kõikumispiirangutes ilma tõsiste pingeteta. Omal algatusel ei või liikmesriik ERM II's valitud keskkurssi devalveerida
- *hinnastabiilsus*. Riigi inflatsioonimäär ei tohi ületada rohkem kui 1,5 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid tulemusi saavutanud liikmesriigi keskmist.
- *intressimäärad*. Riigi pikaajaline intressimäär ei tohi ületada rohkem kui 2 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid hinnastabiilsuse tulemusi saavutanud liikmesriigi keskmist.

Konvergenstkriteeriumide eesmärk on tagada, et majandusareng EMUs oleks tasa-kaalustatud ega tekitaks liikmesriikide vahel pingeid. Lisaks nominaalsetele konvergenstkriteeriumidele võtavad Komisjon ja EKP euroalaga liituda sooviva riigi hindamisel arvesse ka turgude integratsiooni tulemusi, maksebilansi seisundit ja arengut ning tööjõu ühikukulude ja muude hinnaindeksite arenguid. Samuti peavad kõik liituvad riigid viima asjassepuutuvad siseriiklikud õigusaktid vastavusse EL õigusega.

Viimased korrallised lähenemisaranded, mis hindavad euroalasse mittekuuluvate riikide valmisolekut eurole üleminekuks, avaldati Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpanga poolt 2008. aasta maikuuks. Hindamise kohaselt täitis Eesti kõik euro kasutuselevõtu nominaalsed kriteeriumid peale hinnastabiilsuse kriteeriumi. Vaatamata globaalsele finants- ja majanduskriisi mõjudele on Eesti positsioon kriteeriumite täitmisel paranenud:

- Eesti valitsussektori eelarve on aastatel 2001-2007 olnud tuntavas ülejäägis ning sellest tulenevalt on meie riigivõlg Euroopa Liidu väiksem. Majanduslangus on aga riigirahanduse olukorda oluliselt pingestanud, kuid valitsus on täiendavate eelarvepoliitiliste meetmete abil suutnud hoida valitsussektori eelarvedefitsiiti allpool 3% SKP-st. Statistikaameti 26.märtsil avaldatud andmete kohaselt kujunes 2009. aasta valitsussektori eelarve puudujäägiks 1,7% SKP-st.
- Eesti on olnud ERMII liige rohkem kui 5 aastat ning krooni vahetuskurss on selle aja jooksul olnud stabiilne. Seega täidab Eesti vahetuskursi stabiilsuse kriteeriumi ning krooni fikseeritud kurss euro suhtes tagab kriteeriumi täitmise ka tulevikus.
- Kiire majanduskasvu, hinnatasemete jätkuva ühtlustumise ning väliskeskkonnast tulenenud tegurite nagu toorainehindade kiire tõusu tingimustes oli Eesti jaoks keerulisim hinnastabiilsuse kriteeriumi täitmine. Nüüdseks on nii välis- kui ka

kodumaiste tegurite tõttu 12 kuu keskmine inflatsioon (harmoneeritud tarbijahinna-
indeks, THHI) kiirelt aeglustunud. 2009. aasta novembris täitis Eesti seni
probleemiks olnud Maastrichti inflatsioonikriteeriumi. Rahandusministeeriumi
viimase prognoosi kohaselt täidame kriteeriumi ka 2010. ja 2011. aastal. Seega ei
teki probleeme ka inflatsioonikriteeriumi jätkusuutlikkuse täitmisega.

- Intressimäärade konvergensti hindamiseks Eestil õige instrument (s.o vähemalt
10 aasta pikkune Eesti kroonides emiteeritud riiklik võlakiri) puudub. Samas on
Euroopa Komisjon lähenemisaruannetes analüüsi põhjal järeldanud, et Eestil ei
tohiks olla probleeme intressimäära kriteeriumi täitmisega.

STABIILSUSE JA KASVU PAKT

Euroopa Majandus- ja Rahaliidus toimib tsentraliseerimata fiskaalpoliitika. Samas võib ühtsete intressimääradega liidus vastutustundetu fiskaalpoliitika luua ebastabiilsust ja tekitada pingeid. Vältimaks vastutustundetu fiskaalpoliitika negatiivset mõju ühisrahale ja hinnastabiilsusele, on loodud stabiilsuse ja kasvu pakt (*Stability and Growth Pact*, SGP), mis sätestab piirangud valitsuste eelarvepoliitikatele. SGP eesmärk on liikmesriikide fiskaaldistsipliini saavutamine ning majandus- ja eelarvepoliitikate kooskõlastamine, mis soodustaks rahapoliitika edukat toimimist.

Fiskaaldistsipliini saavutamine. Liikmesriigid peavad vastavalt paktile seadma endale keskpika perioodi eelarvepositsiooni eesmärgi (*medium-term objective*, MTO). Need eesmärgid võivad hõlbida tasakaalulähedase või ülejäägiga (*close to balance or in surplus*) valitsussektori eelarvepositsiooni nõudest, kuid peavad tagama kinnipidamise Maastrichti lepinguga seatud eelarvepuudujäägi piirangust 3% SKPst ka halvematel majandusaastatel. Euro kasutuselevõtnud või ERM IIs osalevate liikmesriikide MTOd peavad olema vahemikus -1% SKPst kuni tasakaalu või ülejäägini. MTO seatakse tsükliliselt kohandatud eelarvepositsioonina ilma ühekordsete ja ajutiste meetmeteta (*in cyclically adjusted terms, net of one-off and temporary measures*).

Kui liikmesriik ei täida eelarvepuudujäägi ja/või võlakriteeriumi, algatatakse tema suhtes ülemäärase puudujäägi likvideerimise protseduur (*excessive deficit procedure*, EDP) ning rahandus- ja majandusministrite nõukogu (Ecofin) annab talle soovitusel lõpetada ülemäärase puudujäägi olukord. Tavaliselt antakse liikmesriigile selleks aega ülemäärase puudujäägi avastamisest sellele järgneva aasta lõpuni. SGP annab nõukogule võimaluse ka karistada neid rahaliidus osalevaid riike, kellel on ülemäärane eelarvepuudujääk ning kes ei rakenda meetmeid selle kõrvaldamiseks. Esialgu võidakse karistus määrata EL-le makstava intressita deposiidi vormis (maksimaalselt 0,5% liikmesriigi SKPst), kuid kui ülemäärane puudujääk ei ole kahe aasta jooksul kõrvaldatud, võidakse karistus muuta trahviks. Ülemäärase eelarvepuudujäägi likvideerimise protseduuri aluseks on liikmesriigi poolt kaks korda aastas (1. aprilliks ja 1. novembriks) esitatavad riigivõla ja eelarvepositsiooni aruanded (*notification of debt and deficit levels*). Esitatud numbrid peab kinnitama ka Eurostat.

Majanduspoliitikate koordineerimine. Rahaliidus osalevad liikmesriigid peavad igal aastal esitama stabiilsusprogrammi (*Stability Programme*) ning EL liikmesriigid, kes veel pürgivad EMU liikmelisuse poole, konvergenstprogrammi (*Convergence Programme*), mis annab ülevaate riigi planeeritavast eelarve- ja majanduspoliitikast. Konvergenstprogrammis kajastatava majanduspoliitika eesmärgiks on euro kasutuselevõtu nominaalsete Maastrichti konvergenstikriteeriumide täitmine ning stabiilsusprogrammi puhul mõistliku eelarvepoliitika jätkamine ja tasakaalulähedase eelarve seisundi saavutamine ja hoidmine. Programmid esitatakse Komisjonile ja Nõukogule hindamiseks kord aastas mitte varem kui oktoobri keskpaigas ja mitte hiljem kui 1. detsembril, s.o pärast eelarve eelnõu esitamist parlamendile (et oleks teada järgmise aasta kavad ning planeeritav valitsussektori eelarve tasakaal).

EURO KASUTUSELEVÕTU MÕJUD EESTILE

Euro kasutuselevõtu tulemusena ei toimu Eesti majanduspoliitikas olulisi muudatusi. Kuna praegu kehtivas valuutakomitee süsteemis on kroon olnud fikseeritud Saksa marga suhtes alates 1992. aastast ja euro suhtes 1999. aastast, on Eesti tinglikult olnud rahaliidus koos EL tuumikriikidega juba ligi 18 aastat. Valuutakomitee süsteemi raames, nii nagu rahaliiduski, ei teosta riik iseseisvat rahapoliitikat. Järgalt fikseeritud vahetuskursi kaudu on Eesti majandus juba täna otseselt EKP rahapoliitika mõjusfääris. Seega ei muuda euro kasutuselevõtt Eesti jaoks rahapoliitilises mõttes midagi olulist.

Euroga seotud valuutakomitee süsteemi eristab rahaliidust vahetuskursi olemasolu. Eesti liitumisel euroalaga kaob ära vahetuskursi risk, mis annab majandusagentidele kindluse, et tulevikus ei ole enam ka teoreetilist devalveerimisohtu. Euroalaga liitumine toob kaasa kohustuse järgida ka tulevikus tasakaalustatud majanduspoliitikat (vt "Stabiilsuse ja kasvu pakt"). Koos teoreetilise devalveerimisrisiki kadumisega suurendab liitumine stabiilse majanduspiirkonnaga ja tasakaaluka majanduspoliitika jätkumine Eestis pikaajalist rahastabiilsust, mis omakorda kajastub stabiilsetes ja madalates intressimäärades. Seega väheneb risk järsuks intressitõusuks, mida me nägime viimati ka majanduslanguse perioodil 2009.a.. Stabiilne rahanduskeskkond omakorda soodustab majanduse tõusule pöördumist ja majandusarengu jätkumist.

Euro kasutuselevõtmisel suureneb ka Eesti roll Euroopa Liidu majanduspoliitikas. Senised arengud on näidanud, et eurosooni mittekuuluvate riikide mõju EL majanduspoliitikale on oluliselt väiksem kui eurosooni riikidel. Peale EMU täisliikmeks saamist ja euro kasutuselevõttu hakkavad Rahandusministeeriumi esindajad osalema Eurogrupi, kuhu kuuluvad vaid eurot kasutavate riikide esindajad, töös. Eurogrupi roll EL majanduspoliitiliste otsuste tegemisel tulevikus järjest suureneb. Samuti hakkavad Eesti Panga esindajad osalema europiirkonna rahapoliitika väljatöötamisel, osaledes EKP tähtsaima otsuseid tegeva organi, nõukogu, tegevuses.

Eesti majandus on tihedalt seotud Euroopa Liidu majandusega – ligi 80% Eesti väliskaubandusest toimub EL-ga ja kaks kolmandikku väliskaubanduse tehingutest toimub eurodes. Euro kasutuselevõtt toob seega kaasa väiksemad tehingukulud, kuna väheneb valuutavahetuse vajadus. Teiste riikide kogemuste põhjal võib selline kokkuhoid ulatuda 0,2%ni SKPst aastas. Samuti toob euro kasutuselevõtt kaasa hindade parema võrreldavuse.

Euro kasutusele võtmine ei too kaasa inflatsiooni olulist kiirenemist. Senise kogemuse põhjal on jäänud eurole ülemineku mõjud lühiajaliseks ning toonud ühekordse hinnatõusu keskmiselt vaid 0,1–0,3%.

EUROLE ÜLEMINEKU PÕHIPRINTSIIBID

Eurole üleminek peab olema sujuv. Selle eeldusteks on võimalikult ulatuslik ettevalmistustöö, millesse on kaasatud erinevate institutsioonide ja sihtgruppide esindajad, ja piisav elanikkonna informeeritus. Euro kasutuselevõtuks vajalikud tegevused kavandatakse nii, et elanikkonnale oleks üleminek võimalikult mugav. Ettevõtjate seisukohalt püütakse lähtuda lihtsaimast ja kuluefektiivseimast stsenaariumist, tagades samas vajalikud ettevalmistused sujuvaks üleminekuks. Võetakse kasutusele erinevad meetmed, et minimeerida survet hinnatõusule.

Eurole ülemineku põhiprintsiibid on järgmised:

- Euro kasutuselevõtt kontorahas, majandusarvestuses ja lepingulistes suhetes toimub kohese järsu üleminekuna (*“big bang”*), st *üleminekuperioodi*² ei ole.
- Eurole sujuva ülemineku tagamiseks toimub alates €-päevast (kava kohaselt 1. jaanuar 2011) kahepäevane paralleelkäibe³ periood, mil kroon ja euro on sularahas võrdväärsed maksevahendid. Kauplustes saab maksta nii kroonides kui eurodes, vahetusraha antakse üldjuhul tagasi eurodes. Pärast paralleelkäibe perioodi on euro ainsaks seaduslikuks maksevahendiks Eestis.
- Euro sularaha käibele laskmise lihtsustamiseks on krediitiasutustel kohustus vahetada kuue kuu jooksul pärast €-päeva (kuni 30. juuni 2011) kroone eurodeks keskkursiga ja teenustasuta kõikides sularaha teenust osutavates pangakontorites. Tagamaks eurole ülemineku sujuvuse, on pankadel kokkuleppel Eesti Pangaga kavatsus pakkuda keskkursiga ja teenustasuta rahavahetust ka kuu aja jooksul enne €-päeva (ehk detsembri jooksul). Alates 1. juulist 2011. a ehk 6 kuud pärast €-päeva, vahetavad krediitiasutused kokkuleppel Eesti Pangaga kuni 2011. a lõpuni kroone eurodeks piiratud kontorivõrguga. Eesti Pank vahetab tähtajatult kroone eurodeks keskkursiga ja teenustasuta.
- Kuus kuud enne ja pärast €-päeva on jaekaupmehed kohustatud müügikohas käsitsi või trükitehniliselt avaldatud hinnad avaldama nii kroonides kui eurodes, kasutades konverteerimiseks EL Nõukogu otsusega määratud kurssi või selle puudumisel Eesti Panga ametlikku kurssi. Kauplejad, kes näitavad hindu nii kroonides kui eurodes, peavad juba alates 1. septembrist 2006 summade ümberarvestamisel ühest vääringust teise kasutama Eesti Panga ametlikku kurssi.
- Andmaks head eeskju erasektorile ümardatakse maksude, riigilõivude, keskkonnatasude ja toetuste kroonimäärad seadustes ja määrustes eurodesse elanikkonnale soodsamas suunas.
- Eurole üleminekul seotud kulutused katavad üldjuhul turuosalisel ise.

² Üleminekuperiood – ajavahemik majandus- ja rahaliidu täisliikmeks saamise algusest kuni hetkeni, mil rahvusvaluuta ei ole enam kasutuses majandusarvestuses, kontorahana ega lepingulistes suhetes. See periood võib ühtida paralleelkäibe perioodiga, kuid võib ka puududa (*big bang* korral).

³ Paralleelkäibe periood – ajavahemik, mil krooni sularaha ja euro sularaha on võrdväärselt seadusliku maksevahendina käibel.

ÕIGUSLIK RAAMISTIK

1. Eurole üleminek Euroopa Liidu õiguses

EL õiguslik raamistik euro kasutuselevõtu kohta koosneb kolmest EL Nõukogu määrusest. Nõukogu määrus nr 1103/97/EÜ sätestab õiguslike vahendite järjepidevuse põhimõtte, rahvusvaluutade eurodesse ümberarvestamise ja ümardamisreeglid. Määrus nr 974/98/EÜ kehtestab euroalaga liitunud liikmesriikides ainsa seadusliku maksevahendina euro, reguleerib paralleelkäivet ning riigi maksevahendi käibelt kõrvaldamist. Nimetatud määrus käsitleb veel üleminekuperioodi puudutavaid aspekte (Eesti puhul üleminekuperiood puudub) ning euro müntide ja pangatähtedega seonduvat. Nõukogu määrus nr 2866/98/EÜ sätestab rahvuslike valuutade ja euro vahel fikseeritud vahetuskursid.

Paralleelkäibe periood

Alates päevast, mil jõustub EL Nõukogu määrus, millega määratakse Eesti euroalaga liitumise kuupäev ja euro ning Eesti krooni vahetuskurss (määruste nr 974/98/EÜ ja 2866/98/EÜ muudatused), on Eesti Vabariigis seaduslikuks maksevahendiks euro. Valitsuse kava kohaselt on selleks päevaks 1. jaanuar 2011. Arvestades, et kroonilt eurole ülemineku sujuvuse tagamiseks on vaja kehtestada paralleelkäibe periood, mille optimaalseks pikkuseks on kaks nädalat, sätestatakse euro kasutusele võtmise seaduses, et 14 päeva jooksul nõukogu eelnimetatud määruse jõustumisest on sularahas seaduslikud maksevahendid Eesti Vabariigis euro ja Eesti kroon. Seega saab alates euro käibelelaskmisest kahe nädala jooksul sularahas maksta nii eurodes kui kroonides. Nimetatud perioodi lõppedes on Eesti Vabariigis seaduslikuks maksevahendiks vaid euro.

Ümardamisreeglid

Ümberarvestamine eurodesse toimub Eesti kroonides avaldatud väärtuse jagamisel suhtega, mis määratakse kindlaks EL Nõukogu määruses 2866/98/EÜ. Saadud tulem ümardatakse 1 sendi täpsusega kolmanda koha järgi pärast koma. Kui kolmas koht pärast koma on 5 või suurem number, ümardatakse ümberarvestatud väärtus ülespoole.

Näide 1. Kui soovite arvestada eurodesse näiteks 264,50 krooni, tuleb teostada jagamistehe: $264,50 \text{ krooni} : 15,6466 = 16,90463104 \text{ eurot}$.

Seejärel tuleb saadud summa arvestada 1 eurosendi täpsuseks, võttes arvesse vaid kolmandat komakohta 16,90463104. Kui kolmas koht pärast koma on 4 või väiksem number, ümardatakse ümberarvestatud väärtus allapoole, seega ümardamine 1 sendi täpsuseni oleks antud näite korral 16,90 eurot.

Eurodest kroonidesse ümberarvestamine toimub analoogselt eeltoodule, erisusteks on jagamise asemel korrutamise. Ümberarvestuskursist tuletatud pöördkursi ei kasutata ning ümberarvestuskursi ei ümardata ega kärbita.

Näide 2. Kui soovite arvestada kroonidesse 27 eurot, tuleb teostada korrutustehe:
 $27 \text{ eurot} \times 15,6466 = 422,4582 \text{ krooni} = 422,46 \text{ krooni}$. Arveldamisel võib saadud summa ümardada 422,50 krooni

Lepingute järjepidevus

Lähtuvalt Euroopa Liidu Nõukogu määrusest nr 1103/97/EÜ ei mõjuta euro kasutuselevõtt lepingute ja muude juriidiliste dokumentide (k.a õigusnormid, haldusaktid jne) järjepidevust. Euro kasutuselevõtt ei muuda ühegi juriidilise dokumendi tingimusi, ega vabasta võetud kohustuste täitmisest, samuti ei anna poolele õigust kehtivat dokumenti ühepoolselt muuta või lõpetada.

2. Euro Eesti õigusaktides

Lisaks Euroopa õigusele kohandatakse ka Eesti siseriiklike õigusnorme, loomaks eurole üleminekuks vajalikud tingimused. Eurole üleminekut käsitlevad õigusaktide eelnõud esitati arvamuse avaldamiseks Euroopa Keskpangale. Nimetatud konsulteerimise menetluse eesmärgiks on tagada siseriiklike õigusaktide kooskõla Euroopa Keskpankade Süsteemi õigusaktidega ning EKP poliitikaga (täpsem regulatsioon on sätestatud EL Nõukogu otsuses nr 98/415/EÜ).

Pärast Eesti Vabariigi majandus- ja rahaliidu täieõiguslikuks liikmeks saamist tekib õiguslik olukord, kus Eesti Pank võib emitteerida euro pangatähti Euroopa Keskpanga loal ja euro münte Euroopa Keskpanga poolt ettenähtud mahus, kusjuures euro on pärast paralleelkäibe perioodi Eesti Vabariigi territooriumil ainus seaduslik maksevahend ning Eesti Pangal on krooni käibelt kõrvaldamise kohustus.

Muudatused õigusaktides

Euro kasutusele võtmiseks Eestis koostatakse üks laiahaardeline seadus, mis võimaldab saada ülevaate muudetavatest õigusaktidest. Euro kasutusele võtmise seadus (edaspidi €S) sätestab Eesti krooni eurodeks vahetamise ja krooni käibelt kõrvaldamise korra, paralleelkäibe regulatsiooni ja vajalikud muudatused kehtivates seadustes (ca 200 seadust). €S-ga tunnistatakse kehtetuks Eesti Vabariigi rahaseadus ja seadus Eesti krooni tagamise kohta. €S jõustub päeval, mis on kehtestatud Euroopa Liidu Nõukogu otsuses Eesti Vabariigi suhtes kehtestatud erandi tühistamise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõikes 2 sätestatud alusel.

€S ei sisalda muudatusi seadustes, milles on seoses eurole üleminekuga vaja teha põhjalikumad muudatused. €S-ga paralleelselt menetletakse riigilõivuseaduse uut redaktsiooni ning äriseadustiku ja sellega seotud seaduste muudatusi. Eesti Panga seaduse vastavad muudatused võttis Riigikogu vastu 7. juunil 2006. a. Eesti Panga seaduse muutmise seadusega viidi Eesti Panga seadus kooskõlla nõuetega, mida Euroopa Liidu toimimise leping ja Euroopa Keskpankade Süsteemi ja EKP põhikiri esitavad majandus- ja rahaliidu täieõiguslikust liikmest riigi keskpangale. Eesti Panga seaduse muutmise seadusega likvideeriti Euroopa Keskpanga ja Euroopa Komisjoni

2004. a lähenemisaruannetes välja toodud Eesti Panga seaduse vastuolud Euroopa Ühenduse õigusega. €S-ga ajakohastatakse Eesti Panga seaduse muudatusi ning tehakse vormilised muudatused.

Ettevalmistused

- Eurole ülemineku tehniliste ettevalmistuste raames saatis Rahandusministeerium 25. aprillil 2006. a ministeeriumidele, ettevõtlusorganisatsioonidele ja teistele asjaomastele organisatsioonidele kooskõlastamiseks ning arvamuse avaldamiseks €S eelnõu.
- Seaduse eelnõud kaasaostatakse regulaarselt vastavalt õiguskeskkonnas toimunud muutustele. Eelnõu esitati taas kooskõlastamisele ja arvamuste avaldamiseks 2009. aasta teises pooles.
- 2009.aasta lõpus esitati €S eelnõu arvamuse avaldamiseks EKP-le ning aramus saadi 23.veebruaril 2010.
- €S eelnõu esitati Riigikogule märtsis 2010.
- Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu ettevalmistamist alustatakse pärast €S eelnõu Riigikogule esitamist. Eelnõu sisaldab muudatusi Vabariigi Valitsuse määrustes, kus kehtiva regulatsiooni kohaselt on avaldatud väärtused Eesti kroonides. Sarnaselt €S eelnõule võimaldab koostatav määrus saada ülevaate muudetavatest Vabariigi Valitsuse määrustest.
- Euro kasutusele võtmisega muutmist vajavad ministri määrused valmistavad ette ministeeriumid.

KESKPANK JA KREDIIDIASUTUSED

1. Euro sularaha

Euro pangatähtede nominaalid on 5, 10, 20, 50, 100, 200 ja 500 eurot. Kõigis eurot kasutavates liikmesriikides käibivad ühesugused rahatähed.

Euro müntide nominaalid on 1, 2, 5, 10, 20, 50 senti ning 1 ja 2 eurot. Müntide nominaali näitav külg on kõikidel liikmesriikidel ühine, kuid müntide teine külg on rahvuslik ja igas riigis erinev. Vaatamata erinevale tagaküljele on kõik mündid seaduslikud maksevahendid kogu euroalal.

Eesti Pank valis euromüntide rahvusliku külje kujunduse konkursi käigus. 18. juunil 2004 välja kuulutatud euromüntide rahvusliku külje kujunduskonkursile laekus 134 tööd, millest žürii valis välja kümme parimat. Väljavalitud töödele sai hääli anda telefonihääletuse käigus 4.–11. detsembrini 2004. Enim hääli kogus Lembit Lõhmuse võistlustöö Hara 2, mis sai telefonihääletusel laekunud 45 453 häälest 12 482 häält. Võidutööl on kujutatud Eesti kontuur ja sõna “Eesti”. 2005. aastal Eesti müntide verimiseks korraldatud rahvusvahelisel konkursil tegi parima pakkumise Mint of Finland.

2. Krooni sularaha vahetus eurodeks

Euro sularaha lastakse ringlusse kolme põhilise kanali kaudu: pangakontorid, sularaha-automaadid (ATM) ja jaekaubandus. Krooni sularaha kõrvaldatakse käibelt pangakontorite ja jaekaubanduse kaudu.

Jaekaubandus. Krooni sularahalt eurole ülemineku hõlbustamiseks on ette nähtud kahe nädalane paralleelkäibe periood. Sellel perioodil saab kõikides kaubandus- ja teeninduspunktidest maksta nii kroonides kui eurodes. Vahetusraha antakse üldjuhul⁴ tagasi eurodes.

Kuigi paralleelkäibe perioodil on võimalik kauplustes krooni sularahas maksta, ei tohiks kaubandusvõrku kasutada suure hulga krooni müntide realiseerimiseks. Euro kasutuselevõtu seaduse kohaselt ei ole ükski ettevõtte peale krediitiasutuste ja Eesti Panga kohustatud paralleelkäibe perioodil rohkem münte vastu võtma kui 20 krooni ulatuses. Müntide kokkukogumiseks on ette nähtud eraldi kampaania 2010. aasta teisel poolel, mille viib läbi Pangaliit koostöös kommertsbankadega.

Pangad. Kuigi euro ei ole enne €-päeva Eestis veel seaduslik maksevahend, pakuvad krediitiasutused võimalust vahetada kroone eurodeks keskkursiga ja teenustasuta juba vähemalt kuu aega enne €-päeva (alates 1. detsembrist 2010). See on vajalik, et vähendada €-päeva järgset koormust nii kaubandus- ja teenindustevõtetes kui ka krediitiasutustes. Detsembrivahetus toimub kõikides sularahateenuseid osutavates

⁴ Kuna paralleelkäibe perioodi eesmärgiks on sujuvalt kroonid käibelt kõrvaldada ja eurod ringlusse lasta, siis tuleb kauplustel võimalusel alati vahetusraha tagasi anda eurodes. Arvestades võimalusega, et €-päevaks ei ole kaugemates maakohades asuvatesse kauplustesse euro sularaha veel, on jäetud paralleelkäibe perioodil võimalus vahetusraha tagasi anda ka kroonides.

pangakontorites teenustasuta ja keskkursiga. Detsembrikuu rahavahetus on mõeldud ainult füüsilistele isikutele ning hõlmab pangatähti. Iga pank jätkab väljakujunenud valuutavahetuse formaati, säilitades senise broneerimissüsteemi.

Alates 01.01.2011 on kõikides sularaha teenuseid osutavates pangakontorites võimalik kroone eurodeks vahetada keskkursiga ja teenustasuta⁵ 6 kuu jooksul pärast €-päeva⁶ ning piiratud kontorivõrgustikus 6 kuud pärast €-päeva kuni 12 kuud pärast €-päeva, s.t juuli kuni detsember 2011. a⁷. Eesti Pank vahetab kroone eurodeks tähtajatult ja piiramatus koguses. Kogu rahavahetuse protsessi ajal järgitakse Eesti Vabariigis kehtivaid rahapesu vastu võitlemise nõudeid.

G4S Sularahadivisjoni ja krediidasutuste koostöös on kavas valmistada ette euromüntide standardpakendid väikekaupmeestele, mida saab kaaseeljaotuse ja lihtsustatud kaaseeljaotuse kaudu krediidasutuste vahendusel.

Sularahaautomaadid. ATM-d on üheks olulisemaks kanaliks eurode käibelelaskmisel. Erinevate pankade ATM-de ümberhäälestamine ja eurodega täitmine toimub ühtse projekti kaudu, mille eesmärk on kõikide Eestis asuvate ATM-de viimine üle euroraha väljastamisele hiljemalt 48 tunni jooksul alates €-päevast. Paralleelkäibeperioodil väljastavad ATM-d 10 ja 50 euroseid, peale seda on nominaalide valik iga panga otsus, nagu ka täna.

Tänapäevaks on testitud hetkel kasutusel olevate ATM-de ümberhäälestamist ja eurode väljastamist ning lepitud kokku üldised põhimõtted. Täpne logistiline plaan ATM-de eurodega täitmiseks ja täitmiseks vajaliku sularaha liikumiseks tehakse 1.juuliks 2010.

Ettevalmistused

- Eesti Pank töötab koostöös krediidasutuste ja sularahaveo ettevõtjatega välja täpse logistilise plaani sularaha jaotuseks.
- Kaupmehed peaksid tegema enne €-päeva vajalikud ettevalmistused paralleelkäibe perioodiks.

3. Müntide kogumise kampaania

Müntide kokku kogumiseks valmistatakse ette eraldi kampaania, mille viivad krediidasutused läbi 2010.a. sügisel koostöös G4S Sularahadivisjoni ja G4S Sularahadivisjoni. Kampaania eesmärk on anda elanikkonnale võimalus tuua teatud perioodil enne €-päeva olemasolevad krooni müntid panka vähendades sellega sularaha vahetamise koormust pärast €-päeva.

⁵ Teenustasuta vahetuse põhimõtte tähendab, et krediidasutused ei võta kokkulepitud perioodil teenustasu otsese sularaha vahetustehingu eest. Vahetustehinguga kaasneva tehingu eest (näiteks sularaha sissemaks teise isiku kontole, suurtes kogustes müntide lugemine koha peal jms.) on krediidasutusel õigus võtta teenustasu vastavalt oma hinnakirjale.

⁶ €-päeva eelse vahetuse käigus müüakse euro pangatähti keskkursiga ja ilma teenustasuta Eesti krooni sularaha vastu, s.t. et euromünne lahtiselt enne €-päeva osta ei saa (va. elanikkonnale müüdadav stardikomplektid, mis sisaldavad euromünne u. 200 krooni väärtuses. Komplektide müügiarv ühele inimesele on piiratud).

⁷ Kuni 12 kuu jooksul alates €-päevast peab olema tagatud, et igas maakonnas oleks raha võimalik vahetada vähemalt ühe krediidasutuse ühes harukontoris ning Tallinnas vähemalt kõikide krediidasutuste ühes suuremas kontoris.

Ettevalmistused

- Krediidiasutused koostöös Eesti Panga sularaha töögrupi juurde loodud eraldi töögrupiga täpsustavad müntide kogumise kampaania üksikasjad sh müntide kogumise, lugemise ja summade kontole kandmise logistika.
- Elanikkonna teavitamine valmistatakse ette koostöös eurokommunikatsiooni töögrupi, krediidiasutuste ja Eesti Pangaliiduga.

4. Sularaha hankimine, eel- ja kaaseeljaotus ning kroonide tagastamine

Alates aastast 2003 on Eesti Pank valmistunud selleks, et tagada euroraha vastuvõtmine, hoidmine ja käitlemine ning et ringlusest kõrvaldatavate kroonide hoidmine, lugemine ja hävitamine toimuksid efektiivselt ja turvaliselt. Selleks on Eesti Pank välja töötanud sularahavahetuse plaani, kus on välja toodud sularaha hankimise, eel- ja kaaseeljaotusega ning kroonide ringlusest kõrvaldamisega seonduvad üksikasjad.

Euro pangatähtede ja müntide eeljaotus krediidiasutustele toimub 3-4 kuud enne €-päeva. Eesmärgiks on jaotada transpordikoormust ja tagada euroraha kiire levik üle Eesti. Plaani järgi võivad krediidiasutused sularaha kaaseeljaotada oma suurematele klientidele alates 4 kuud enne €-päeva. Eel- ja kaaseeljaotuse tingimuseks on, et euro pangatähti ja münte ei jaotata enne €-päeva laiemale avalikkusele. Krediidiasutustel on valminud eel- ja kaaseeljaotuse esimesed prognoosid ning töö jätkub kuni €-päevani.

Uuendusena võrreldes viimaste eurosooni laienemistega on kavas väikeettevõtetele pakkuda lihtsustatud eeljaotuse võimalust. Krediidiasutustel oleks võimalik lihtsustatud korras eeljaotada kuni 5 päeva enne €-päeva nii euromünte kui ka euro pangatähti summas kuni 10 000 EUR. Lihtsustatud kaaseeljaotuse kord kehtib ettevõtetele, milles töötab kuni 10 inimest ja mille aastane käive ei ületa 2 miljon eurot.

Rahavahetuses on kaks võrdset logistilist osa – euroraha jaotamine ja kroonide ringlusest kõrvaldamine. Kroonide ringlusest kõrvaldamine algab müntide kogumiskampaaniaga, mille kaudu püütakse vähendada töökoormust vahetusperioodil. Lisaks kavandavad krediidiasutused kampaaniaid selleks, et elanikud hoiustaksid pankadesse võimalikult palju kodudes hoitavast sularahast (mündid ja paberrahad).

Vahetusperioodil toimub kroonide tagastamine läbi kaubandusvõrgu ja pangakontorite. Paralleelkäibeperioodil on sularaha transpordi peakoormus kroonivedudel, mille sujuvaks läbiviimiseks koostatakse üksikasjalikud plaanid asjaosaliste vahel. Sularahavedude turvalisus tagatakse ühtse plaani alusel, mille töötab välja Siseministeriumi juurde moodustatud töögrupp.

Ettevalmistused

- Krediidiasutustel on valminud eeljaotuse ja kaaseeljaotuse prognoosid, mida täpsustakse edaspidise töö käigus.
- Eel- ja kaaseeljaotusega seotud asutused valmistavad ette tingimused raha turvaliseks säilitamiseks.
- Eesti Pank teeb täiendavaid ettevalmistusi suurenenud sularahakoguse säilitamiseks.
- Eraldi koostatakse eel- ja kaaseeljaotuse ajaks turvaplaani, mille koostamisel ja realiseerimisel kaasatakse pädevad ametkonnad vastavalt vajadusele.

- Eel- ja kaaseeljaotuse turvaplaan tuleb koostada €-päevale eelneva eelarvetsükli ajal, et oleks võimalik suhteliselt suurte ressursside planeerimine.

5. Euro sularaha alane koolitus

Eesti Pangal on 2010 aasta jooksul plaanis läbi viia rida sularahakäitlejate koolitusi. Eesmärgiks on jagada teavet euro sularaha turvaelementide kohta, et seeläbi minimeerida euro sularaha võltsingute levikut. Koolituste käigus koolitatakse piiratud hulk edasikoolitajaid, kes omakorda koolitavad edasi teisi sularahakäitlejaid.

Koolitus on plaanis läbi viia kolmes jaos. Esimeses jaos osalevad krediidasutuste ja suurettevõtete esindajad, kes oma ettevõtetes teavet edasi jagavad. Teises jaos koolitatakse viieteistkümnes maakonnakeskuses laiemat sularahakäitlejate ringi loengute, trükiste ja interaktiivsete materjalide abil euro rahade turvamärkidest ja võltsingute äratundmisest ning juhistest võltsingukahtlustuse korral käitumisest. Loengute sihtrühmaks on kassapidajad, väikekaupmehed ja teised ettevõtted, kes otseselt sularahaga tegelevad. Kolmandas jaos jagatakse teavet euro turvamärkide kohta laiale avalikkusele massimeedia, brošüüride, reklaami, otsepostituse, näituste ja muude euroraha projektide vahendusel.

6. Euro kasutuselevõtt kontorahana

Euro kontoraha kasutuselevõttuga on ennekõike seotud Eesti Pank ja krediidasutused ning nendega seotud infrastruktuurid – pankadevaheliste maksete arveldussüsteem, kaardimaksete arveldussüsteem ja väärtpaberiarveldussüsteem

6.1 Üldised põhimõtted

Kontorahas toimub €-päeval eurole järsk üleminek, s.t ülemineku perioodi ei ole. Krooni kontoraha konverteeritakse automaatselt, üheaegselt ning täies ulatuses eurodeks. Kontoraha ümberkonverteerimisel eurodeks kasutatakse EL Nõukogu kinnitatavat kurssi ning kokku lepitud ümardamisreegleid.

Kõik tehingud, mis on teostatud alates €-päevast, kajastatakse eurodes. Kontoraha konverteerimise väärtuspäev on 01.01.2011 ja kontonumbrid ei muutu. Kontoraha konverteerimisel eurodeks näidatakse kliendile kontoväljavõttes nii kroonikonto lõppsaldo, vahetuskurss kui ka eurokonto algsaldo. Ettesaadetud ja lepingulised maksed konverteerib iga pank enne teostamist ise eurodesse. Teenuse osutamisel võetava teenustasu näitab pank enne €-päeva kroonides. Kroonitšekkide vastu väljastatakse alates €-päevast eurosid. Pangad aktsepteerivad enne €-päeva väljakirjutatud kroonitšekke kuni nende kehtivusaja lõpuni kuid mitte kauem kui kuus kuud pärast euroalaga liitumist.

6.2 Eurole üleminek ja muudatused Eesti Panga pankadevahelistes arveldussüsteemides

Eesti Panga arveldussüsteemid muudetakse europõhisteks 01.01.2011, s.t alates euro käibeletuleku kuu esimesest pangapäevast, 03.01.2011 arveldavad Eesti Panga arveldussüsteemid vaid euromakseid.

Eesti Panga arveldussüsteemide eurole ülemineku olulisteks eeldusteks on juba realiseeritud ettevalmistused – 19. mail 2008 rakendas Eesti Pank piiriülese reaalaajalise arveldussüsteemi TARGET2-Eesti. Alates 1.01.2011 sulgeb Eesti Pank kiirmaksete süsteemi EP RTGS. Senised EP RTGS tehingud sh börsi- ja börsiväliste tehingute rahaarveldus viiakse EP RTGS-st üle piiriülesesse kiirmaksete arveldussüsteemi TARGET2-Eesti.

Jaemaksete arveldussüsteemi ESTA funktsionaalsuses on eurovalmidus põhimõtteliselt sissekirjutatud. €-päeva eelselt tehakse juriidilise raamistiku muudatused ning viiakse läbi eurovalmiduse testid süsteemiliikmetega.

Ettevalmistused

- Kuna €-päeva eelselt suletav kiirmaksete süsteem EP RTGS on ESTA tagatismaksete ja rahapoliitiliste tehingute (pankade kohustusliku reservi maksed Eesti Panka) teostamise kanaliks, siis töötab Eesti Pank välja ärimudeli, kuidas EP RTGS sulgemisel tagada ESTA liikmelisus ning Eurotsooni rahapoliitiliste tehingute sujuv teostamine.

Jaemaksete süsteemi ESTA eurovalmidus vajab pankadega testimist, europõhiseks tuleb viia ka ESTA juriidiline raamistik.

6.3 Kaardimaksete teostamine kroonide asemel eurodes

Kaardimaksed muutuvad europõhiseks alates €-päevast. Eurole üleminekul lähtutakse eesmärgist, et üleminek toimuks minimaalse katkestusega kaardiomanikule. Tarbijatel tuleb arvestada, et kaardimaksete vallas võib esineda mõningaid tõrkeid €-päeva esimestel tundidel.

Sujuvaks eurole üleminekuks alustatakse müügikohtade tarkvarauuendusi samal ajahetkel, mil kontode konverteerimist eurodeks, s.o. eurole ülemineku ööl 1. jaanuaril 2011 kell 00.00.

Ettevalmistused

- Töötatakse välja uus makseterminalide ja kassasüsteemide tarkvara. Pankade Kaardikeskus ja krediidasutused lepivad kokku ühtsetes tegevusjuhistes. Makseterminalide kasutajaid teavitatakse eelseisvatest muudatustest.

7. Pangateenuste üleviimine europõhiseks

Kõik pangateenused viiakse europõhiseks hiljemalt €-päevast, 1. jaanuarist 2011. Selleks, et vältida tegevuste kuhjumist lühikesse ajavahemikku võivad pangad viia teenused europõhiseks juba enne €-päeva (näiteks lepingud, tähtjalised hoiused vms.). Seejuures järgitakse põhimõtet, et kliendile oleks igal juhul tagatud kuni Eesti liitumiseni euroalaga võimalus kasutada kõiki pangateenuseid Eesti kroonis ilma kursivahe ja teenustasuta.

Pangalepingute osas kehtib lepingute järjepidevuse printsiip. Seega ei ole olemasolevaid lepinguid vaja muuta. Kroonisummad arvestatakse eurodesse EL Nõukogu määruses

fikseeritud kursiga. Laenu-, liisingu- jm. lepingute maksegraafikud võib enne €-päeva kajastada korraga nii EEKides kui EURides. Täpne tegevus jääb iga krediidasutuse enda otsustada.

Alates €-päevast ei jätka Eesti Pank valuutakursside edastamist krediidasutustele. Kursid on EKP kodulehel kättesaadavad, seega on kõikidel krediidasutustel võimalus kursid EKP kodulehelt laadida. Valuutakursside avaldamine toimub TARGET-i tööpäevadel. Kui TARGET on suletud ja Eestis on tööpäev (nt Teine ülestõusmispüha), siis kehtivad viimased avaldatud valuutakursid.

Euroopa Keskpanga valuutakursside nimistust puudub 10 valuutat, mille päevakursse Eesti Pank on avaldanud. Eesti Pank ei plaani lisaks EKP fikseeritavatele vahetuskurssidele täiendavate valuutade vahetuskursse fikseerida. Täiendavate kursandmete vajajad saavad kasutada vastava riigi keskpanga kursi euro suhtes⁸.

Eurole üle minnes toimub muudatus valuutade kursiinfo esitlusloogikas. Kui senine standard Eestis on olnud krooni väärtuse kajastamine välisvaluuta 1 ühiku suhtes (näiteks, et osta 1USD peame müüma 13,3 EEKi), siis uue süsteemi järgi saab koduvaluuta (EUR) 1 ühiku baasiks ja kõik välisvaluutad kajastatakse 1 EURi suhtes (näiteks USD ostu puhul 1 EUR ostab 1,22 USD).

8. Krediidasutuste poolt Eesti Pangale esitatav statistika ja muu aruandlus

€-päeva järgselt koostatavad aruanded ja/või klientidele esitatavad väljavõtted perioodi kohta, mil ainus ametlik maksevahend Eestis oli kroon esitatakse klientidele Eesti kroonides.

Maksestatistika (MSTAT) aruande suurmakse summa piir saab euroalaga liitudes olema 1 miljon eurot.

Maksebilansistatistika aruandluses rakendab Eesti Pank hetkel EL määruses nr 924/2009 kehtestatud tehingute deklareerimise piirmäärana 50 000 eurot. Aruandlusega hõlmatud tehingute alampiiriks on hetkel 10 000 eurot. Kuni euro kasutusele võtmise seaduse jõustumiseni arvestatakse eurodes väljendatud piirmäärad ümber Eesti kroonidesse Eesti Panga vahetuskursi alusel.

9. Eesti Panga sisemine finantsarvestus ja -aruandlus

ESCB täieõiguslikud liikmed peavad teostama finantsarvestust ja aruandlust ühtsete põhimõtete kohaselt. Seega seab ESCB täieõiguslikuks liikmeks saamine täiendavad nõuded Eesti Panga finantsarvestusele ja -aruandlusele. Eesti Panga ülesandeks on euroalaga liitumise hetkeks tagada ECB nõuetele vastav arvestus ja aruandlus.

⁸ Vajadusel tuleb seejuures arvestada ka finantsaruannete koostamise või tolliprotseduuride tarvis kehtestatud reegleid.

ÄRISEKTOR

1. Raamatupidamine

Raamatupidamisarvestuses toimub €-päeval -1. jaanuaril 2011 - järsk üleminek, s.t kroonipõhine arvestus muutub europõhiseks.

a) Aastaruannete koostamine eurodes

Raamatupidamise aastaruanded tuleb koostada lähtuvalt aruandeperioodi lõpul Eestis kehtivast vääringust.⁹ Kuna kohustuslik üleminek europõhisele raamatupidamisarvestusele toimub €-päeval, koostatakse eurodes kõik aruanded perioodide kohta, mis lõppevad €-päeval või hiljem.

b) Eurole üleminekuga seonduvad ümberarvestused raamatupidamisarvestuses

Raamatupidamise Toimkond töötab välja juhendi eelnõu¹⁰, milles sisaldub vajalik üksikasjalikum tehniline regulatsioon eurosse ümberarvestuste teostamiseks ning kirjendamiseks raamatupidamises. Valuutakursside ümberarvestamisest ja ümardamisest tekkinud väheolulisi vahesid võib arvestada ja aruannetes kajastada lihtsustatud viisil. Aktsia- või osakapitali suurendamise või vähendamise korral kajastatakse tekkinud vahe kirjel "eelmistele perioodidele jaotamata kasum".

c) Raamatupidamise seaduses kroonides väljendatud kohustusliku auditeerimise ning

Kohustusliku ülevaatuse ning kohustusliku konsolideerimise uued rahalised kriteeriumid kehtestati audiitortegevuse seaduse uues redaktsioonis juba eurodes¹¹.

2. Aktsiaseltsid

Aktsiakapitali ja aktsiate eurodesse konverteerimisel tuleb aktsionäre kohelda võrdselt ja säilitada aktsionäride õigused vastavalt kehtinud proportsioonidele. Äriseadustikus viiakse sisse muudatused, mis võimaldavad väljendada ühingu tegevuse seisukohalt kõiki olulisi rahalisi määratlusi eurodes:

- i) Aktsiaseltside miinimumkapitaliks kehtestatakse 25 000 eurot. Uute ühingute asutamist eurodes väljendatud aktsiakapitaliga võimaldatakse vähemalt pool aastat enne €-päeva¹².
- ii) Aktsiaseltside aktsiate minimaalse nimiväärtusena kehtestatakse 10 euro senti. Aktsia nimiväärtus peab olema samuti 10 euro senti täiskordne.

⁹ Eurole üleminekul on oluline võtta arvesse raamatupidamiskohustuslaste majandusaasta tsikleid. Enamikul raamatupidamiskohustuslastel langeb majandusaasta kokku kalendriaastaga. Seda arvestades on sobivaks lahenduseks üleminek europõhisele aruandlusele alates 1. jaanuarist ehk alates uue majandusaasta tsikli algusest. Need raamatupidamiskohustuslased, kelle majandusaasta ei lange kokku kalendriaastaga, koostavad aastaruande vääringus, mis kehtib majandusaasta lõpul. Kui eelmine majandusaasta lõpeb pärast 1. jaanuari, tuleb aruanne koostada juba eurodes.

¹⁰ RTJ eelnõuga saab tutvuda Raamatupidamise Toimkonna koduleheküljel: www.easb.ee

¹¹ Jõustus 08.03.2010, kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13275292>

¹² Kas ja milliste eurole ülemineku sujuvust soodustavate seadusemuudatuste jõustamine oleks võimalik ka varem, analüüsitakse täiendavalt.

- iii) Aktsiaseltsidel võimaldatakse kasutusele võtta nimiväärtusega aktsiad. Nimiväärtusega aktsia minimaalse arvestusliku suurusena kehtestatakse 10 euro senti¹³. Aktsiaselts ei saa kasutada korraga mõlemat liiki – nimiväärtusega ja nimiväärtusega – aktsiaid.

3. Osühingud

Äriseadustikus viiakse sisse muudatused, mis võimaldavad väljendada ühingu tegevuse seisukohalt kõiki olulisi rahalisi määratlusi eurodes.

- i) Osühingute minimaalseks osakapitali suuruseks kehtestatakse 2 500 eurot.
- ii) Minimaalse osa nimiväärtusena kehtestatakse 1 euro. Osa nimiväärtuse täiskordsuse määraks kehtestatakse samuti 1 euro.

Ettevalmistused

- Muudatuste kehtestamiseks vajalike õigusaktide (eelkõige äriseadustiku) muutmise valmistab ette Justiitsministeerium koostöös Rahandusministeeriumiga. Seadusemuudatused võiksid hakata kehtima vähemalt pool aastat enne €-päeva.

4. Investeerimisfondid

Investeerimisfondide seaduses viiakse sisse järgmised muudatused:

- i) lepingulise investeerimisfondi¹⁴ (edaspidi *fond*) valitsejatele võimaldatakse lahend, mis lubaks välja lasta ka nimiväärtusega osakuid lisaks nimiväärtusega osakutele;
- ii) fondivalitsejad peavad olemasolevate investeerimisfondide puhul uue osaku nimiväärtuse eurodes kajastama juhul, kui nad muudavad fondi tingimusi (minimaalselt 1 euro senti täpsusega);
- iii) uute investeerimisfondide (need, mis asutatakse pärast €-päeva) puhul kehtestatakse osaku minimaalseks nimiväärtuseks 1 euro ning nimiväärtus peab olema väljendatud vähemalt 1 euro senti täpsusega;
- iv) juhul, kui fondil on mitut liiki osakuid, siis selguse ja vähesema keerukuse huvides ei võimaldata nii nimiväärtusega kui ka nimiväärtusega osakute väljalaskmist;
- v) juhul, kui fondil on mitut liiki osakuid, võimaldatakse erineva nimiväärtusega osakute väljalaskmist;
- vi) fondivalitsejatele võimaldatakse lahend, mis lubaks fondi tingimusi muuta paindlikult ja kuluefektiivselt (fondivalitsejad ei pea seoses euro kasutusele võtuga kaasnevate muudatuste tõttu fondi tingimusi Finantsinspektsiooniga eelnevalt kooskõlastama);
- vii) nii vabatahtlike kui ka kohustuslike pensionifondide puhul säilitatakse kohustusliku nimiväärtuse nõue (pensionifondide nimiväärtuseks saab senise 10 krooni

¹³ Nimiväärtusega aktsiate minimaalse arvestusliku väärtuse kehtestamine väldib väga väikese arvestusliku väärtusega aktsiate teket.

¹⁴ Aktsiaseltsina asutatud fondi nimiväärtusele kohaldatakse Äriseadustikus aktsiaseltsi kohta sätestatud, mistõttu käesolev probleem aktsiaseltsina asutatud fonde ei puuduta.

- asemel olema 0,64 eurot nii uute kui ka juba olemasolevate pensionifondide puhul);
- viii) et pensionikoguja jaoks oleks osakute lunastamise hetkel ümardamisest tekkiva vea suurus võimalikult väikene, suurendatakse komakohtade arvu peale koma puhasväärtuse arvutamisel (senise 4 komakoha asemel saab olema 5 kohta peale koma);
 - ix) eelnimetatud muudatused jõustatakse vähemalt pool aastat enne €-päeva.

5. Põhikirjade muutmine

Eesmärgiga saavutada eurole üleminek erinevates põhikirjades optimaalse aja jooksul organisatsioonidele liigseid kulutusi põhjustamata viiakse Äriseadustikku sisse järgmised muudatused:

- i) uute eraõiguslike juriidiliste isikute eurodes andmetega põhikirjade registreerimist hakatakse võimaldama seaduse jõustumisel juba enne €-päeva.
- ii) kooskõlas halduskoormuse vähendamise eesmärgiga võimaldatakse põhikirjade muutmist lihtsustatud korras¹⁵, kui muudatus kujutab endast üksnes põhikirja eurole üleviimist.
- iii) alates ühe aasta möödumisest €-päevast ei registreeri riiklikud registrid ühtegi põhikirjamuudatust, kui samas ei viida põhikirjas toodud andmeid üle eurole.
- iv) seaduse jõustumisel juba enne €-päeva ning aasta jooksul pärast €-päeva vabastatakse ettevõtjad riigilõivu tasumise kohustusest äriühingu aktsia- ja osakapitali Eesti kroonides eurodesse konverteerimise muudatuse äriregistrisse kandmisel (riigilõivuvabastusega toiminguteks oleks põhikirja muutmise äriregistrisse kandmine, s.h kapitali suuruse muudatus ning osatühi või aktsiaseltsi osa- või aktsiakapitali muutmise äriregistrisse kandmine, samuti aktsiaseltsi põhikirja muutmise äriregistrisse kandmine nimiväärtuseta aktsia kasutusele võtmiseks).

6. Ettemakse sooritamist tõendavad dokumendid (postmargid, piletid jm)

Ettemakse tasumist tõendavad dokumendid, millele on peale märgitud kehtivusaeg, kehtivad vastavalt märgitud tähtajale. Lähtuvalt Euroopa Liidu Nõukogu määrusest nr 1103/97/EÜ ei mõjuta euro kasutuselevõtt lepingute ja muude juriidiliste dokumentide (k.a õigusnormid, haldusaktid jne) järjepidevust. Euro kasutuselevõtt ei muuda ühegi juriidilise dokumendi tingimusi, ega vabasta võetud kohustuste täitmisest, samuti ei anna poolele õigust kehtivat dokumenti ühepoolselt muuta või lõpetada. See kohaldub igasugustele lepingutele ja selle olemasolu tõestavatele dokumentidele nagu ettemaksukaardid, kinkekaardid, piletid jne.

Vähemalt kolm kuud enne eurole üleminekut palutakse kõikidel asjassepuutuvatel avaliku sektori üksustel teavitada, millised on üksuse poolt varem välja antud piletite jt dokumentide kehtivusaeg ja kasutustingimused eurole üleminekul. Kroonides olevatele

¹⁵ Tavapärase osanike või üldkoosoleku otsuse asemel, mille poolt peab olema vähemalt 2/3 osanikest või üldkoosolekul esindatud häältest, saab muudatuse otsustada, kui selle poolt on üle poole osanike või üldkoosolekul esindatud häältest

kohaliku ühistranspordi piletitele kehtestab minimaalseks kehtivusajaks kohaliku omavalitsuse üksus.

7. Sularaha aktsepteerivad automaadid

Parkimisautomaatide, kasiinode ja teiste sularaha aktsepteerivate automaatide kohta ei ole eraldi eurole üleminekuga seotud regulatsioone plaanis vastu võtta. Kuna alates paralleelkäibe perioodi lõpust on ainukeseks seaduslikuks maksevahendiks Eestis euro, peaksid kõik sularahaautomaadid paralleelkäibe perioodi lõpuks olema eurole üle viidud.

MAKSUNDUS

Maksunduse valdkonnas tõusetuvad eurole üleminekuga seoses eelkõige maksukorralduse seaduses ja erinevates maksuseadustes kroonides fikseeritud summade ning juba määratud/deklareeritud või eelneva perioodi kohta määratavate/ deklareeritavate maksusummade ümberarvestamisega seonduvad küsimused.

1. Ümardamisreeglid

Maksuseadustes kroonides fikseeritud summad konverteeritakse eurodesse võimalusel isikule soodsamas suunas.

Muutmisele kuuluvad järgmised määrad:

- i) maksusummade arvestamise täpsusaste:
 - a) *täiskrooni nõue* – maksukorralduse seaduse (MKS) § 97;
 - b) *0,50 kr täpsus* – ATKEASi § 62;
- ii) minimaalne määratav maksu- ja intressisumma:
 - a) MKSi § 88 lg 2; § 100 lg 1; § 106 lg 6 ja § 119 lg 3 (50 kr);
 - b) maamaksuseaduse (MaaMS) § 7 lg 3 ja 6 (20 kr);
- iii) maksuvõlgade puudumise tõend, mis väljastatakse kui summa on väiksem kui 100 krooni – MKSi § 14 lg 5;
- iv) tolliseaduses § 97 lg 4 – konfiskeeritud kauba hävitamise kulude hüvitamise piir 50 krooni;
- v) maksumäärad: ATKEAS; hasartmängumaksu seadus; raskeveokimaksu seadus; pakendiaktsiisi seadus;
- vi) piirmäärad maksuseadustes: maksuvaba tulu määr; tulust maha arvatavad summad; füüsilisest isikust ettevõtja (FIE) avansilise sotsiaalmaksu miinimummäär; käibemaksukohustuslasena registreerimise kohustuse tekkimise määr.

2. Eelneva perioodi andmete esitamine

Maksuarvestuses toimub €-päeval järsk üleminek. Eelneva perioodi andmete väljendamisel lähtutakse põhimõttest, et kõikide toimingute puhul peetakse arvestust algses valuutas. Isikud esitavad krooni perioodi aruandluse kroonides ning MTA teeb ümberarvestuse eurodesse (v.a. juhul, kui esialgne arvestus oli peetud juba eurodes).

a) Deklaratsioonide esitamine ja parandamine

MTA-le nii paber kandjal kui elektroonilises vormis edastatav rahalist väärtust kajastav info väljendatakse vastaval perioodil käibel olnud valuutas – s.t €-päevale eelneva perioodi kohta edastatav info märgitakse kroonides.

Kogu aruandlus ja arveldused MTA-ga, s.t deklaratsioonide (käibedeklaratsioonid, tollideklaratsioonid, jms) esitamine (sh arvutuskäik) ja parandamine (sh ümberarvestused) toimub maksustamisperioodil käibel olnud valuutas. Arvestuskäik tehakse kroonides ning tagastamisele / tasumisele kuuluv summa arvestatakse eurodesse vastavalt üldistele konverteerimisreeglitele.

b) Eelneva perioodi kohta määratavad rahalised kohustused

Mistahes varasema perioodi kohta määratud ja määratavad rahalised kohustused (trahvid, maksuteatis, maksuotsus, aruanded, deklaratsioonid, eelneva perioodi eest

tagastatav või juurdemääratav tulumaksu summa) arvestatakse kroonides ning tehakse tavaliste konverteerimisreeglite kohaselt ümberarvestus eurodesse summa määramisel / tasumisel. FIE ettevõtlustulult arvestatakse avansilised summad samuti kõigepealt kroonides ja tehakse järgnevalt ümberarvestus eurodesse.

c) MTA kontokaardid

Kontokaartide saldo konverteeritakse üleminekuhetkel eurodeks üldiste konverteerimisreeglite kohaselt.

d) Maksuvõla tasumise ajatamisgraafikud

Varem koostatud ajatamisgraafikud arvestatakse automaatselt eurodeks ülemineku ajal kehtiva kursi põhjal üldiste konverteerimisreeglite järgi – selleks uut graafikut ei sõlmita. MTA seisukohalt on oluline alates €-päevast olla valmis ajatamisgraafikuid väljastama eurodes. Kümme päeva enne €-päeva MTA ajatamisgraafikuid ei väljasta.

e) Infopäringutele vastamine

Igasugune MTA poolt pärast €-päeva väljastatav eelnevat perioodi kajastav maksualane info (nt politseile) vormistatakse kahes valuutas – lõppsumma arvestatakse eurodeks, kuid näidatakse ära ka summa kroonides.

3. Maksumärgid

Toodetel enne euro tulekut kroonides väljendatud maksumärgid lubatakse käibes ära kasutada. Maksumärgil kroonides väljendatud summa arvestatakse eurodeks üldiste konverteerimisreeglite kohaselt.

4. Kohalikud maksud

Kohalikes maksumäärustes on summad väljendatud kroonides, mis tuleb väljendada eurodes. Selleks on vajalik, et kohalikud omavalitsused üksused (KOV) oleks muudatuste vajalikkusest aegsasti teavitatud.

VALITSUSSEKTOR

1. Riigieelarve tulude ja kulude konverteerimine ja ümardamine

Rahandusministeeriumis on ette valmistatud €S eelnõu. Eelnõus on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- i) avalik-õiguslike rahaliste kohustuste (keskkonnatasud, maksud, lõivud) konverteerimisel lähtutakse põhimõttest, et summad ümardatakse võimalusel isikule soodsamas suunas;
- ii) toetused on ümardatud nende saajatele soodsamas suunas;
- iii) trahvid, sunnirahad ja keskkonnakahjud on ümardatud ülespoole;
- iv) enne €-päeva tekkinud riigi nõuded ja kohustused arvutatakse eurodesse ümber üldise ümardamisreegli alusel.

Euro kasutusele võtmise seaduse eelnõust tulenevalt väheneb maksude laekumine riigieelarvesse ümardamise tulemusel 12 kuu lõikes arvestuslikult ca 1 miljon krooni, millest otseste maksude negatiivne mõju riigieelarvele on ca 760 000 krooni (maksuvaba tulu jm piirmäärade muutmine) ning kaudsete maksude negatiivne mõju riigieelarvele ca 240 000 krooni (aktsiisimäärade muutus). Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu kohaselt jääb laekumata ca 100 000 krooni. Lisaks on 2010.aasta eelarvet aluseks võttes täiendavad ümardamisest tingitud kulud arvestuslikult 800 000 krooni aastas. Trahvimäärade muutumise mõju eelarvele on hetkel hindamisel.

2. Riigiraamatupidamine

Riigiraamatupidamises oluliste ümberkorralduste vajadus puudub. Raamatupidamise Toimkond on koostanud eurole üleminekut käsitleva juhendi, mida avaliku sektori spetsiifikast lähtuvalt pole vaja täiendada.

Eurole ülemineku päevale eelneva aasta riigi majandusaasta koondaruanne koostatakse kroonides.

Raamatupidamise Toimkonna juhendi osas vt ärisektori töögrupi selgitusi.

3. Statistika

Aegridade eurosse ümberarvutamise meetodilised alused on Statistikaametis ette valmistatud. Andmeesitajaid teavitatakse muutustest andmete edastamises. Selleks koostatakse partneritele suunatud kommunikatsiooniprogramm. Aegread arvutatakse ümber eurole ülemineku päevale eelneva aasta lõpuks.

4. Infotehnoloogia

IT-süsteemide valmisoleku euro kasutuselevõtuks tagab ministeerium, kelle valitsemisalasse süsteemid kuuluvad:

- i) IT-süsteemides minnakse eurole üle riigi ametlikul eurole ülemineku päeval. Paralleelselt krooni ja eurot kasutama ei hakata. Varasemate perioodide kohta jätkatakse arvestusepidamist reeglina kroonides.
- ii) Ministeeriumidel tuleb tagada vahendite olemasolu valitsemisala eelarves infosüsteemide ümberkorraldamisega seotud kulude katteks.
- iii) Ministeeriumid peavad jätkama enda ja koostööpartnerite (IT-teenuste pakkujate) valmisoleku selgitamist vajalike muudatuste elluviimiseks.
- iv) Füüsiliste IT-arendustega tuleb alustada hiljemalt 5-6 kuud enne eurole ülemineku päeva. Kogu protsess hanke väljakuulutamisest, tegelike tööde spetsifitseerimisest ja lepingu sõlmimisest kuni IT arenduse valmimiseni võib kesta sõltuvalt süsteemist kuni 1 aasta.

Valitsusasutused peavad võimalusel olema 1. juuliks 2010.a tehniliselt valmis eurole üleminekuks. Infosüsteemide eurole ülemineku täielikuks tehniliseks valmisolekuks loetakse järgmist olukorda:

- infosüsteemis on tehtud kõik vajalikud seadistused euro-tehingute kajastamiseks ja/või konverteerimistoimingute alustamiseks.
- Infosüsteemid on seadistatud või arendatud testkeskkondades EURO kõlblikuks ning omavad juhiseid ning kirjeldusi kuidas seadistada või arendada infosüsteemide tootmiskeskondi vastavaks vahetult enne EURO-le ülemineku kuupäeva. Selline käitumine on lubatav, kui süsteemid on ühe valuuta põhised ning enne ülemineku pole vaja tehinguid teostada või arvestust pidada EUROdes ning peale ülemineku päeva kroonides või kui konverteerimine enne ülemineku kuupäeva võib segada infosüsteemi tööd.

Erandina valmivad Maksu- ja Tolliameti, Sotsiaalkindlustusameti ja Siseministeeriumi süsteemide kohandused ja seega saavutatakse tehniline valmisolek hiljemalt 1.novembriks 2010.

5. Hindade kahes vääringus avaldamine riigisektoris

Nii nagu ettevõtetel on soovitatav ka riigiasutustel rakendada pool aastat enne ja pärast €-päeva hindade kahes vääringus avaldamise põhimõtet, et tagada riigiasutuste tehtavate tehingute läbipaistvus ning partnerite ja klientide informeeritus. Hinnakirjad kajastatakse nii kroonides kui ka eurodes. Tegu on soovitusliku nõudega kuna vastavad tasumäärad on avalikkusele kättesaadavad asjakohastes seadustes tehtavate muudatustena, mis eelduslikult avaldatakse Riigi Teatajas enne juulit 2010.a. Lõppsummad riigisektori esitatud arvetel ja teatistel kajastatakse nii kroonides kui ka eurodes lähtudes selle otstarbekusest. (N :riigilõivude ja maksude määrad on 2010.a juuliks eurodes avaldatud Riigi Teatajas).

Avalik-õiguslike tasude kahes vääringus avaldamiseks ette valmistumisel peavad asutused välja töötama tasude kajastamise optimaalseima viisi, olema tehniliselt valmis arvetel ja teatistel lõppsummade kajastamiseks kahes valuutas, töötama välja plaani

teavitustegevuseks jms. Nimetatud tegevused peavad olema tehtud hiljemalt seitse kuud enne eurole ülemineku päeva.

Avalikkusega enim rahalisi suhteid omavad asutused (näiteks Maksu- ja Tolliamet, mitmesuguseid lõive ja tasusid koguvad asutused, Sotsiaalkindlustusamet, Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet, muud toetusi jagavad asutused) peaksid koostama vastavad lisaselgitusi andvad teavitusmaterjalid ning nägema selleks vajalikud vahendid ette oma eelarves.

6. Arveldused: riigi arvelduste üleviimine europõhisteks

Riigikassa arveldussüsteem tuleb ümber seadistada ja muuta vastavaid määrusi (kassalise teenindamise eeskiri, riigi tulude eelarvesse kandmise kord jne):

- i) muudetavate funktsioonide kaardistus ja IT-le lähteülesande ettevalmistus (lõpetatud jaanuaris 2010);
- ii) IT-tööd ja testimine ning määruste ettevalmistus ja kooskõlastamine (01.03.-30.12.2010);
- iii) kasutajate koolitamine ja teavitamine (01.10.-30.11.2010).

Ministeeriumidel tuleb valmis olla oma IT-süsteemides maksekorralduste rekvisiitidega seotud muudatuste sisseviimiseks (BIC-põhised kontonumbrid, osaliselt muutuvad viitenumbrid).

7. Riigilõiv

Riigilõivumäärad arvestatakse ümber eurodeks, ümardades kroonides fikseeritud summad võimalusel isikule soodsamas suunas. Lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- i) Lõivustamise põhimõtete kohaselt peab riigilõivumäär katma toimingute tegemisega seotud otsesed ja kaudsed kulud, mistõttu ei tohi ümberarvestamise tõttu väheneda riigilõivu määr alla kulude katmise piiri.
- ii) Sularahas võetakse vastu kuni 10 eurot (praegu 100 krooni). Sularahamaksete kaotamine ei ole plaanis¹⁶.
- iii) Riigilõivuvõtjad on kohustatud, nii nagu erasektor, teostama üleminekuajal sularahatehinguid mõlemas vääringus.

Riigilõivumäärad arvestatakse eurodesse koostöös riigi- ja kohaliku omavalitsuse üksuse asutustega, kes teevad lõivustatud toiminguid. Riigilõivuseadus kehtestatakse uues redaktsioonis.

8. Kohalikud omavalitsused

2009.aasta lõpus edastas Rahandusministeerium KOV-dele ja nende üleriigilistele liitudele pöördumise, et KOV-d alustaksid aegsasti tehniliste ja õiguslike

¹⁶ Lõivustatud toimingute osas peaks vaatamata elektrooniliste maksete kasvutendentsile, jääma võimalus ka sularahamaksete teostamiseks, eriti Kodakondsus- ja Migratsiooniameti ja Eesti välisesinduste toimingute puhul. Praegu on vähemalt 35 asutust, kes võtavad vastu sularahamakseid.

ettevalmistustega. Vabariigi Valitsuse ministeeriumidevahelise komisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöö-kogu delegatsiooni vaheliste läbirääkimiste rahanduse töörühmas jätkatakse:

- i) euro kasutusele võtmisega seotud asjaolude tutvustamist omavalitsusliitude esindajatele;
- ii) arutelusid võimalike koolituste, teabepäevade jms korraldamise kohta kohalikele omavalitsustele;
- iii) euro kasutusele võtmise finantsmõjude analüüsi ja kaasnevate kulude (sh maamaksu laekumise vähenemine tulenevalt maksumäärade ümardamisest) võimalikku hüvitamist riigi poolt.

Kohalike maksude kohta vt maksunduse peatükki.

TARBIJAKAITSE

1. Kauba ja teenuse hinna avaldamine kahes vääringus

Tarbijakaitseaduse (TKS) muutmise seadusega (vastu võetud 15. detsembril 2005, jõustus 13. jaanuar 2006) tunnistati kehtetuks säte, mille kohaselt avaldatakse hinnad Eesti kroonides. Muudatus võimaldab nõuda hindade avaldamist ka eurodes.

Tarbijatel on raske üleöö omaks võtta uut vääringut. Harjumist nõuavad uued rahatähed ning uued hinnad, seda eriti tulenevalt lihtsat ümberarvestust mittevõimaldavast vahetuskursist. Hindade kahes vääringus avaldamise periood (kuus kuud enne ja pärast €-päeva) võimaldab tarbijatel harjuda uues vääringus hindadega ning kohaneda erinevate arvuliste suurustega. Samas on hindade kahes vääringus avaldamise kohustus piiratud, et vältida ettevõtjatele suurte lisakulutuste pealesurumist, mis omakorda põhjustaks hinnatõusu.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 14. aprilli 2004. a määrust nr 76 “Kauba ja teenuse hinna avaldamise nõuded” muudeti (jõustus 1. septembril 2006. a) selliselt, et lisati hindade ühest vääringust teise ümberarvestamise reeglid. Hindade kahes vääringus avaldamise kohustuslik periood kehtestatakse eraldi muudatusega 1.juulist 2010 kuni 30.juunini 2011. Nimetatud perioodil on kaupleja kohustatud kauba ja teenuse müügikohas trükitehniliselt või käsikirjas vormistatud hinnasiltidel ja hinnakirjades avaldama kauba müügihinna ja lahtiselt müüdava eelpakendamata kauba ühikuhinna ning teenuse müügihinna või müügihinna arvutamise aluseks olevad tariifid nii Eesti kroonides kui eurodes. Sellega tagatakse tarbijatele hindade avaldamine kahes vääringus kõigis esmatarbekaupu müüvates kauplustes ja müügikohtades, kus tarbijad sooritavad kõige rohkem oma igapäevaseid oste. Hindade kahes vääringus kohustusliku avaldamise periood kehtestatakse eraldi määrusega.

Seni jääb hindade kahes vääringus avaldamine soovituslikuks. Kauplejatel soovitatakse hinda avaldades teha seda kahes vääringus võimalikult paljudel juhtudel (veebilehel, reklaammaterjalides, kataloogides, lõppsumma arvetel ja ostutšekkidel). Maksmisele kuuluva summa avaldamine kahes vääringus on eriti oluline enne €-päeva, et vältida situatsiooni, kus klient arvutab ise maksmisele kuuluva summa ebatäpse kursiga kroonidest eurodesse. Seejuures on oluline, et hindade või tarbija poolt tasumisele kuuluvate summade ümberarvestamine ühest vääringust teise toimuks majandusministri eelnimetatud määruses kehtestatud reeglite kohaselt.

2. “Aus hinnakujundus”

Aus hinnakujundus mängib olulist rolli eurole üleminekuga seonduva hinnatõusu minimeerimisel.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri eelnimetatud määruses kehtestati hindade ümberarvestamise ja ümardamise reeglid. Ümberarvestamine toimub keskkursi 15,6466 alusel. Ümardamine on kohustuslik vähemalt ühe eurosendi täpsusega. Hinda võib näidata ka alla ühe eurosendi (nt 0,008 eurot), mis võimaldab odavamate teenuse-

tariifide puhul vältida ümardamisest tingitud hinnatõusu. Kauplejad on kohustatud järgima ümardamisreegleid hindade ühest vääringust teise ümberarvestamisel.

Euro kasutuselevõtuga seonduvalt peaksid kauplejad üritama minimaliseerida hinnamuutusi ning hoiduma hindade tõstmisest seoses eurole üleminekuga. Selleks valmistatakse Kaubandus- Tööstuskoja juhtimisel ja teiste ettevõtlusorganisatsioonide ning Tarbijakaitseameti osalusel vastavasisuline kokkulepe, millega ettevõtjatel on võimalik liituda. Kokkuleppenga liitumist edendatakse teavituskampaaniate abil ja leppega liituvate kauplejate eristamiseks võetakse kasutusele asjakohane logo.

3. Hinnavõrdluste teostamine

Hinnataseme muutusi jälgitakse enne ja pärast euro kasutusevõttu, et omandada ülevaade euro kasutuselevõtuga seonduvatest hinnamuudatustest. Hinnavõrdlustest teavitatakse avalikkust, et:

- i) säilitada avalikkuse seas adekvaatne hinnadünaamika tunnetus ja
- ii) avaldada distsiplineerivat mõju ettevõtjatele, kes euro kasutuselevõtu varjus planeeriksid hindu tõsta.

Tarbijakaitseamet teostab järjepidevat (1 kord kuus) hinnavaatlust enamtarbitavate toidukaupade, peamiste esmatarbekaupade ja enamkasutatavate teenuste osas. Hinnavaatlusi jätkatakse vähemalt pool aastat pärast €-päeva. Hinnavaatluse tulemusi kajastatakse regulaarselt Maalehes ja Tarbijakaitseameti veebilehel. Eesti Konjunktuuriinstituut teostab Põllumajandusministeeriumi tellimusel peamiste toidukaupade hinnavaatlusi turgudel ja kauplustes üle Eesti. Hinnainfo on avaldatud Konjunktuuriinstituudi veebilehel www.ki.ee.

KOMMUNIKATSIOON

Eurole ülemineku kommunikatsioonistrateegia eesmärgiks on kindlustada, et kõik Eesti elanikud oleksid piisaval määral informeeritud eurole üleminekuga kaasnevatest mõjudest ja praktilistest muudatustest. Eesti kommunikatsioonistrateegia ja sellega kaasnev kommunikatsiooni tegevuskava on valminud kommunikatsiooni töögrupi ja olulisemate ettevõtjaid ja tarbijaid esindavate huvigruppide koostöös.

Peamine tähelepanu on pööratud laiemale avalikkusele ja ettevõtjatele, kuna nende õigeaegne teavitamine ja valmisolek on tõrgeteta ülemineku tagamiseks äärmiselt oluline. Teiste sihtrühmade määratlemisel lähtuti infovajaduste eripäradest. Nii saavad pensionärid, ajakirjanikud, koolieelikud, õpilased ja puuetega inimesed ülemineku kohta spetsiifiliste infomaterjalide ja kanalite vahendusel täiendavat informatsiooni.

Kommunikatsioonitegevused ja -sõnumid keskenduvad üleminekuprotsessi praktilistele aspektidele – küsimustele, mis inimestel seoses euro kasutuselevõtuga tõenäoliselt tekivad. Laiemale üldsusele, kaasa arvatud vähemused ja grupid, kelleni jõudmine on raskendatud, mõeldud infomaterjalid sisaldavad ülemineku ajakava, vahetuskursiga seotud teemasid, uue raha visuaalset välisilmet ja turvaelemente, informatsiooni tarbijahindade kohta jne. Ettevõtlussektorile mõeldud informatsioon hõlmab selliseid teemasid nagu muudatused seadusandluses, raamatupidamisreeglite täpsustused, IT kohaldamine, ümardamisreegel ja hindade topeltesitamine jne. Riskigrupid saavad ülemineku kohta informatsiooni, mille koostamisel on lähtutud nende erivajadustest.

Kommunikatsiooni tegevuskava kujutab endast kommunikatsioonistrateegia praktilist väljundit. Tegevuskava kohaselt kasutatakse sihtrühmade teavitamiseks erinevaid kommunikatsioonivorme ja -kanaleid, sh kohalikku ja üleriigilist ajakirjandust, televisiooni ja raadiot, infotelefoni, Internetti, postitust, voldikuid ja brošüüre, välireklaami, lisaks partnereid avalikus, era- ja kolmandas sektoris. Mõne sihtrühma puhul on otstarbekas kasutada vahetut suhtlemist loengute, diskussioonide, ümarlaudade näol.

Eurokommunikatsiooni peamine ametlik infokeskus on Euroveeb www.eesti.euro.ee. Euroveeb vahendab pidevalt kogu euro üleminekuga seonduvat infovoogu, töötades samas eurosõnumite levitamise ja avalikkuse tagasiside kanalina ning on sisemiseks töökeskkonnaks ka eurokommunikatsiooni meeskonnale. Euroveebis on kättesaadavad ka kõik sihtgruppidele suunatud infotrükised ja muud kampaaniavahendid. Veebi kaudu toimib ka kommunikatsioonitöö aruandlus avalikkusele.

Eurole ülemineku kommunikatsioonikava koostamisel tulid kasuks teiste euroala riikide kogemused ja sealt saadud soovitusel. Lisaks sellele on kommunikatsiooni planeerimisel arvesse võetud Euroopa Komisjoni soovitusi. Eurokommunikatsioonikava ellu viimist toetatakse riigieelarvest, Eesti Panga, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpanga poolt.

LISAD

Lisa 1. Töögruppide koosseis

Asjatundjate Komisjon:

Esimees: Tea Varrak, Rahandusministeerium, kantsler.

Liikmed:

Aare Järvan, Riigikantselei, peaministri nõunik;
Marika Priske, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kantsler;
Märt Kraft, Siseministeerium, kantsler;
Margus Sarapuu, Justiitsministeerium, kantsler;
Rein Minka, Eesti Pank, asepresident;
Juhan Lepassaar, Riigikantselei, Euroopa Liidu asjade direktor;
Kaja Tael, Välisministeeriumi asekancler.

Eesti Panga ja krediidasutuste vaheline töögrupp:

Esimees: Rein Minka, Eesti Pank, asepresident.

Liikmed:

Katrin Talihärm, Eesti Pangaliit, tegevdirektor;
Arvo Juhkami, AS Sampo Pank;
Tuuli Reisberg, AS Eesti Krediidipank;
Sven Raba, MARFIN PANK EESTI AS;
Jüri Kats, Tallina Äripank;
Kristjan Kongo ja Regina Raag, Nordea Eesti;
Hanno Hussar, Swedbank AS;
Signe Madisson, Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG Tallinna filiaal;
Margit Ruiso, AS Parex Bank Eesti filiaal;
Priit Kuusik, AS SEB Pank;
Aet Sorokolet, Svenska Handelsbanken AB Eesti filiaal
Kairi Evard, DnB Nord Eesti filiaal
Eero Varkki, Balti Investeeringute Grupi Pank AS
Ursula Altmets, NASDAQ OMX
Ingrid Krieger, Finantsinspeksioon;

Eesti Panga ja krediidasutuste vahelise töögrupi juurde on moodustatud ka viis alamtöörühma: i) kaardimaksete töörühm, ii) kontoraha äriprotsesside töörühm, iii) kontoraha tehniline töörühm, iv) sularaha töörühm, v) ATM'ide töörühm.

Ärikeskkonna töögrupp:

Esimees: Veiko Tali, Rahandusministeerium, asekancler.

Liikmed:

Sören Meius, Rahandusministeerium, ettevõtluse- ja arvestuspoliitika osakonna peaspetsialist;
Jaak Tõrs, Eesti Pank, finantsvahenduse osakonna juhataja;

Merike Kompus, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, asekanstler
Mait Palts, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, poliitikakujundamise- ja õigusosakonna juhataja;
Marek Sepp, Eesti Tööandjate Keskliit, jurist;
Urmas Volens, Justiitsministeerium, asekanstler;
Kilvar Kessler, Finantsinspeksioon, juhatuse liige.
Julia Segerkrantz, Eesti Väärtpaberikeskus, AS Eesti Väärtpaberikeskuse tegevjuht
Eero Kaup, Raamatupidamise toimkond, liige

Valitsusasutuste tehnilise valmisoleku töögrupp:

Esimees: Marek Helm, Rahandusministeerium, asekanstler

Liikmed:

Kalju Kukk, Keskkonnaministeerium, rahandusosakonna juhtaja kt;
Malle Soidla, Välisministeerium, rahandusosakonna peadirektor;
Kaie Koskaru, Justiitsministeerium, üldosakonna finants- ja varahaldustalituse juhataja;
Peeter Seestränd, Põllumajandusministeerium, välissuhete ja arenduse asekanstleri kt;
Anu Angerjas, Haridus- ja Teadusministeerium, Analüüsi- ja planeerimisosakonna asejuhataja;
Margit Pado, Riigikantselei, rahandusosakonna juhataja;
Indrek Eensaar, Kultuuriministeerium, infotehnoloogia büroo juhataja;
Marelle Erlenheim, Sotsiaalministeerium, kanstler;
Andres Uusma, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, eelarve osakonna juhataja;
Mihkel Tammet, Kaitseministeerium, hangete osakonna juhataja;
Riho Kuppert, Siseministeerium, rahandusosakonna juhataja;
Martin Pöder, Rahandusministeerium, Euroopa Liidu ja Rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja;
Ülle Mathiesen, Rahandusministeerium, Riigikassa osakonna juhataja;
Ruth Paade, Maksu- ja Tolliamet, tulude osakonna juhataja;
Kaja Sõstra, Statistikaamet, meetoodika osakonna juhataja.

Tarbijakaitse töögrupp:

Esimees: Merike Kompus, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, asekanstler

Liikmed:

Tiit Rebane, Rahandusministeerium, õigus- ja haldusosakonna nõunik;
Reet Teder, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, majanduspoliitika- ja õigusosakonna juhataja;
Marika Merilai, Kaupmeeste Liit, tegevdirktor;
Andres Sooniste, Tarbijakaitseamet, peadirektor;
Riina Piliste, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, siseturuosakonna kaubandustalituse nõunik;
Linda Läänesaar, Tarbijakaitse Liit, tegevdirktor;
Anne Laar, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, siseturuosakonna kaubandustalituse juhataja;
Veiko-Joel Kokk, Eesti Pank, juriidilise osakonna juhataja asetäitja.

Õigusloome töögrupp:

Esimees: Tiit Rebane, Rahandusministeerium, õigus- ja haldusosakonna nõunik.

Liikmed:

Kadi Kapral, Eesti Pank, juriidilise osakonna juhataja;

Veiko-Joel Kokk, Eesti Pank, juriidilise osakonna juhataja asetäitja;

Külliki Puusild, Justiitsministeerium, õiguspoliitika osakonna eraõigustalituse nõunik;

Sören Meius, Rahandusministeerium, ettevõtluse- ja arvestuspoliitika osakonna peaspetsialist.

Kommunikatsiooni töögrupp:

Esimees: Tanel Ross, Rahandusministeerium, asekanstler

Liikmed:

Kaja Kell, Eesti Pank, rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonna avalike väljundite allosakonna juhataja

Ingrid Mitt, Eesti Pank, rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonna avalike suhete büroo juhtivspetsialist;

Inga Jagomäe, Valitsuse kommunikatsioonibüroo direktor;

Villu Känd, Valitsuse kommunikatsioonibüroo Euroopa Liidu teabetalituse juhataja;

Kristi Jõesaar, Rahandusministeerium, avalike suhete osakonna juhataja

Martin Pöder, Rahandusministeerium, Euroopa Liidu ja Rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja;

Triinu Rajasalu, Välisministeerium, avaliku diplomaatia osakonna peadirektor;

Kalev Vapper, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, avalike suhete osakonna juhataja

Jana Rosenfeld, Sotsiaalministeerium, avalike suhete osakonna meedianõunik

Pille Vaher, Euroopa Komisjoni esindus Eestis, meediaosakonna juhataja.

Eurole ülemineku kriteeriumite täitmise seire ja arvestuse töögrupp

Esimees: Ivar Sikk, Rahandusministeerium, asekanstler

Liikmed:

Andrus Säälik, Rahandusministeerium, makromajanduspoliitika osakonna juhataja

Agnes Naarits – Statistikaamet, valitsemis- ja finantssektori statistika osakond,

Viktoria Trasanov – Statistikaamet, hinna- ja palgastatistika osakond,

Ülo Kaasik - Eesti Pank, keskpangapoliitika osakonna juhataja